

Utbrenthet

– en veiledende bibliografi

Av Anne Cecilie Larsen

Senter for Profesjonsstudier, Høgskolen i Oslo

SPS arbeidsnotat nr. 2 - 2010

Innledning

Utbrenthetsbegrepet ble lansert på midten av 70-tallet. Begrepet har hatt stor appell, og det anslås nå at det er skrevet om lag 6000 vitenskapelige bøker, artikler og avhandlinger om utbrenthet (Schaufeli, Leiter, & Maslach, 2009). Det tar tid å få oversikt over dette forskningsfeltet. Ikke bare fordi publikasjonsomfanget er blitt enormt, men også fordi begrepsinnholdet er vidt, og mer eller mindre klart avgrenset fra andre, etablerte begreper, som depresjon, jobbstress, generell utmattelse, jobbtilfredshet og jobbrelatert engasjement (work commitment). For eksempel refererer Schaufeli og Enzmann (1998), som har skrevet den mest omfattende oversiktsboken over utbrenthetsfeltet, til 7 forskjellige definisjoner og 5 forskjellige operasjonaliseringer av begrepet, samt til 19 forskjellige teoretiske modeller, organisert som individuelle, interpersonlige, organisasjonsmessige og samfunnsmessige / kulturelle tilnærminger. Mer overordnet foreslår de et skille mellom tre hovedformer for utbrenthet, eller tre hovedveier til utbrenthet: I det første tilfellet konseptualiseres utbrenthet som et stressfenomen. Her forstås utbrenthet primært som et resultat av overbelastning av ressurser, og forklares ofte i lys av et stressteoretisk begrepsapparat. I det andre tilfellet konseptualiseres utbrenthet som et resultat av understimulering eller mangel på tilfredsstillelse av sentrale behov. Her forstås utbrenthet i større grad som et motivasjonelt fenomen. I det tredje tilfellet blir utbrenthet konseptualisert som et resultat av en negativ profesjonell utviklingsprosess. I tillegg blir utbrenthet forstått som en form for depresjon, grunnet i manglende oppnåelse av mål som er viktige for den personlige identiteten (Hallsten, 1993; Hallsten, Josephson, & Torgén, 2005). Det uensartede begrepsinnholdet i kombinasjon med slektskap med tilgrensende begrep, og det store modellmangfoldet, gjør at en litteraturoversikt både kan bli over – og underinkluderende, ut fra hvilke søkekriterier og inklusjonskriterier en velger. For eksempel har stressperspektivet på utbrenthet medført at modeller som opprinnelig ble utviklet for å forklare det mer generelle fenomenet jobbstress, også er blitt anvendt i studier av utbrenthet. Dette betyr at litteratur som omhandler (jobb)stress mer generelt også kan anses som relevant for forståelse av utbrenthet og for diskusjonen om utbrenthetsbegrepets avgrensning mot jobbstressbegrepet. Stressperspektivet har da også vært dominerende og begrepene utbrenthet og stress har vært brukt om hverandre. Lubin, Robinson og Sailors (1992), som skrev den siste bibliografien om utbrenthet, uttrykte det slik: (...) *...the frequent use of such terms as 'burnout' and 'stress' interchangeably might discourage research or integrative review in this area.*" (Lubin, et al., 1992, p. 66). På samme

måte kan konseptualiseringen av utbrenthet som tap av motivasjon eller engasjement gjøre at litteraturen rundt *work commitment*, som blir definert som et samlende begrep på flere, ulike former for jobberelatert engasjement, bl.a. involvering i egen jobb (job involvement) eller i arbeid generelt (work involvement), og engasjement i / tilknytning til organisasjon (organizational commitment) eller profesjon (professional commitment), blir relevant. Videre kan konseptualiseringen av utbrenthet som depresjon gjøre litteratur om depresjon relevant, og konseptualiseringen av utbrenthet som negativ profesjonell utvikling gjør litteraturen om profesjonell utvikling relevant, selv om selve begrepet utbrenthet ikke står i fokus.

En samlet litteraturoversikt

I mitt forsøk på å lage et samlet utbrenthetsbibliotek har jeg hatt som søkekriterium at ordet 'burnout' skulle stå i *tittelen* på publikasjonen. Dette kriteriet ble valgt fordi litteraturmengden ellers ville blitt u håndterlig og fordi det er samme kriteriet som det Schaufeli og Enzmann (1998) brukte som grunnlag for sitt estimat. Jeg har altså valgt ut publikasjoner som adresserer seg direkte mot temaet utbrenthet. Dersom man utvider søket til å inkludere alle publikasjoner som har 'burnout' som nøkkelord (key word eller topic), stiger treffene med flere tusen, trolig fordi man da inkluderer artikler som retter seg mot beslektede tema og begreper. Jeg søkte i databaser som dekker fag og profesjoner der arbeidet innebærer å jobbe i relasjon til andre mennesker: PsycInfo (psykologi), Medline (medisin og helsefag), Eric (utdanningsfag), Cinahl (sykepleie og helsefag), Academic Search premier (flerfaglig), Social Science Citation Index (samfunnsvitenskap) og Proquest (medisin, sykepleie, psykologi og helsefag)¹. Med utgangspunkt i disse kriteriene kom jeg frem til et samlet bibliotek på 6000 referanser om utbrenthet, som er det samme estimatet som Schaufeli, Leiter og Maslach (2009) nylig kom frem til. Dette biblioteket kan anses som en første, usortert litteraturoversikt, gitt av de overnevnte kriteriene. Tilgang til dette biblioteket fås [HER](#). Tilgang krever EndNote programmet, men en kan da gjøre søk etter egne kriterier. Jeg har valgt å gjøre det slik fordi det rett og slett er for krevende å lage en tematisk organisering av 6000 referanser. Selv det å lage en oversikt over det som er publisert etter den sist utgitte bibliografien innebærer omfattende studier av litteraturen. Så vidt jeg vet finnes det ingen bibliografier over sentrale publikasjoner etter 1992. Et unntak er McJunkin (2005), men dette er en kortere artikkel som kun omhandler utbrenthet blant høyskoleansatte. Det vil si at det

¹ Søk gjort i oktober 2009.

ikke finnes noen helhetlig oversikt over det som er skrevet om utbrenthet de siste 17 årene, der det årlige publikasjonsantallet anslås til å være rundt 300, et tall som stemmer når jeg søker etter publikasjoner år for år (fra 263 publikasjoner i 2000 til 425 publikasjoner i 2008).

Tidligere bibliografier og oversiktslitteratur

Det finnes noen bibliografier om utbrenthet. De fleste er laget på en tid da det ennå var mulig å ha en viss oversikt, på 80-tallet (American Psychiatric Association Library, 1982; Miller & Kobelski, 1982; Nardone, 1988; National Library of Australia, 1981; Pletcher, 1987; Read, 1987; Riggan, 1985; Riggan & Beardsley, 1983). På 90 tallet er det skrevet to bibliografier (Kleiber & Enzmann, 1990; Lubin, et al., 1992). Mange er imidlertid vanskelige å få tak i fordi de ikke finnes på papir, eller de er ikke på engelsk (Kleiber & Enzmann, 1990; Nardone, 1988). To omhandler utbrenthet innen lærerprofesjonen spesielt (Pletcher, 1987; Read, 1987). Lettest tilgjengelig er Riggan (1985) og Lubin, Robinson og Sailors (1992). Sistnevnte gir en oversikt over alle publikasjoner om utbrenthet mellom 1980 og 1992, men både Riggan og Lubin et al. inkluderer litteratur om både utbrenthet og jobbstress. Før dette gir Perlman og Hartman (1982) en oversikt og karakteristikk over alle publikasjoner om utbrenthet i perioden fra 1974, da den første artikkelen ble skrevet, til 1981. En senere oversikt over og diskusjon av særlig metodiske sider ved utbrenthetsforskningen er skrevet av Kilpatrick (1989).

Selv om det ikke finnes oppdaterte bibliografier om utbrenthet etter 1992, finnes det nyere, generell oversiktslitteratur. Innen denne er trolig boken *'The burnout companion to study and practice'* (Schaufeli & Enzmann, 1998) den mest kjente og refererte. En kortversjon av hovedinnholdet i denne boka finnes i form av et bokkapittel (Schaufeli & Buunk, 2003). I tillegg finnes det flere oversiktsartikler som er bygget over noenlunde samme lest: historikk, definisjoner, teoretiske modeller, måling, empiriske studier, intervensjoner og temaer for videre forskning. Noen av de mest refererte er Burke og Richardsen (2001), Cordes og Dougherty (1993), Halbesleben og Buckley (2004), Maslach, Schaufeli og Leiter (2001) og Shirom (1989, 2002). En annen ofte referert bok er skrevet av Schaufeli, Maslach og Marek (1993). Dette er en artikkelsamling som bl.a. presenterer definisjoner, operasjonaliseringer og flere teoretiske bidrag innen feltet. Flere av disse teoretiske bidragene inngår i oversikten til Schaufeli og Enzmann (1998). Boken avsluttes med en state of the art analyse av forskningen i 1993. En slik state of the art analyse gir også Schaufeli og Enzmann (1998). I senere tid har tidsskriftet *Work and Stress* også utgitt et spesialnummer spesielt viet utbrenthetsbegrepet

(Work and Stress, 2005, Vol 19, issue 3). Her gis også en oppsummering av uavklarte tema og utfordringer i den videre forskningen (Cox, Tisserand, & Taris, 2005; Schaufeli & Taris, 2005; Shirom, 2005). Det samme tidsskriftet har nylig også gitt ut et spesialnummer om det som flere vil definere som en motpol til utbrenthet, og som er blitt et nytt fokus innen forskningen – *jobbengasjement* (Work and Stress, 2008, Vol 22, issue 3). Samlet gir denne litteraturen en god oversikt over definisjoner, modeller og empiri. I tillegg tydeliggjør den hva som har vært sentrale begrepsmessige og metodologiske problemer innen feltet og hva som vedvarer å være uavklarte tema.

I tillegg til oversiktslitteratur om utbrenthet finnes det mange håndbøker (i serien *Handbook of...*) og artikkelsamlinger som behandler de bredere temaene arbeidsrelatert stress (occupational stress / work stress) og arbeidsrelatert helse, og som er relevante fordi utbrenthet som nevnt ofte rammes inn som et jobbstress fenomen. Eksempler på nyere utgivelser er Antoniou og Cooper (2005), Ashkanasy og Cooper (2008), Barling og Cooper (2008), Barling, Kelloway og Frone (2005), Cartwright og Cooper (2009), Cooper (2000, 2005), Cooper, Quick og Schabracq (2009), Crandall og Perrewé (1995), Golembiewski (2001), Langan-Fox, Cooper og Klimoski (2007), Perrewé og Ganster (2006), Schabracq, Winnubst og Cooper (2003)². Mange av disse gjennomgår sentrale jobbstressmodeller og diskuterer begrepsmessige og metodologiske problemer innen jobbstressforskningen. Om kort tid utgis også en håndbok om det motsatt beslektede begrepet jobbengasjement (Bakker & Leiter, 2010). I tillegg gir Cohen (2003) en grundig gjennomgang av forskningen rundt *work commitment*. Morrows oversikt over empirien innen work commitment forskningen er også en sentral referanse (Morrow, 1993).

Etter Schaufeli og Enzmann (1998)

I det følgende skal jeg forsøke å gi en kort oversikt over sentrale publikasjoner som omhandler definisjoner, operasjonaliseringer og teoretiske modeller av utbrenthet. Som nevnt ser det ikke ut til å finnes helhetlige bibliografier over utbrenthet etter 1992, men Schaufeli og Enzmanns oversiktsbok fra (1998) er blitt et referanseverk. Jeg skal ta utgangspunkt i Schaufeli og Enzmanns organisering av sin bok, og spesielt i organiseringen av de teoretiske

² Resultat av søk etter *handbook* eller *companion*, sammen med *work* eller *occupation / occupational* eller *organization / organizational*, i kombinasjon med *stress* eller *health*, samt av egen lesning. Det finnes mange flere bøker av denne sorten, listen er en anbefaling.

modellene av utbrenthet, og fokusere på det som er skrevet etter at denne boka kom ut for vel 10 år siden. Kriteriet for utvalg av publikasjoner er primært antall siteringer³. Målet er ikke å lage en fullstendig bibliografi, men å vise noen tendenser innen utbrentetsforskningen.

Begrep og operasjonaliseringer

Begrepet utbrenthet er definert på mange ulike måter. Schaufeli og Enzmann (1998) og Schaufeli og Buunk (2003) gir eksempler på 7 ulike definisjoner av begrepet, inndelt i tilstandsdefinisjoner og prosessdefinisjoner, i tillegg til sitt eget forsøk på en integrerende definisjon. Det henvises til disse publikasjonene for en oversikt over begrepsdefinisjoner. Når det gjelder operasjonaliseringer av utbrenthet, nevner Schaufeli og Enzmann to standardiserte, validerte måleinstrumenter: The Burnout Measure (BM) (Pines & Aronson, 1988; Pines, Aronson, & Kafry, 1981) og The Maslach Burnout Inventory (MBI) (Maslach & Jackson, 1981, 1986; Maslach, Jackson, & Leiter, 1996). I ettertid er det lansert ytterligere tre operasjonaliseringer: The Oldenburg Burnout Inventory (OLBI) (Demerouti, Bakker, Vardakou, & Kantas, 2003; Demerouti & Halbesleben, 2008; Halbesleben & Demerouti, 2005), The Shirom – Melamed Burnout Measure (SMBM) (Shirom & Melamed, 2006) og The Copenhagen Burnout Inventory (CBI) (Kristensen, Borritz, Villadsen, & Christensen, 2005). Definisjonen bak OLBI er knyttet til en teoretisk modell om utbrenthet: The Job Demands – Resources modell (Bakker & Demerouti, 2007; Demerouti, Bakker, Nachreiner, & Schaufeli, 2001), mens definisjonen bak SMBM er knyttet til en generell stressmodell anvendt på utbrenthet: Conservation of Resources Theory (Hobfoll, 1989, 2001; Hobfoll & Freedy, 1993; Hobfoll & Shirom, 2001).

Begrepskritikk

Selve begrepet er diskutert av mange forfattere. Gitt Maslachs definisjons dominerende posisjon (som henger sammen med at MBI er blitt brukt i de fleste av de empiriske studiene) er det spesielt denne som har vært gjenstand for diskusjon. Diskusjonen om utbrenthetsbegrepets validitet har primært handlet om MBIs faktorstruktur eller utbrenthetsbegrepets diskriminative validitet i forhold til depresjon, angst eller ulike former for jobberelatert engasjement (spesielt jobbtilfredshet og organisasjonsmessig

³ Ettersom referansene er hentet fra mange forskjellige databaser, og flere databaser inneholder samme referanser, har jeg brukt Google Scholar som kilde for antall siteringer.

tilknytning/engasjement). En lang rekke studier har undersøkt allmengyldigheten i MBIs faktorstruktur. Resultatene av denne forskningen er oppsummert i en nylig utgitt metastudie (Worley, Vassar, Wheeler, & Barnes, 2008). Studier som undersøker forholdet mellom utbrenthet og angst eller depresjon er bl.a. Ahola et al. (2005), Bakker, Schaufeli, Demerouti, Janssen, Van der Hulst og Brouwer (2000), Brenninkmeyer, Van Yperen og Buunk (2001), Glass og Mc Knight (1996), Hakanen, Schaufeli og Ahola (2008), Iacovides, Fountoulakis, Kaprinis og Kaprinis (2003), Leiter og Durup (1994), Meier (1984) og Shirom og Ezrachi (2003). De mest siterte studiene om omhandler forholdet mellom utbrenthet og jobbtilfredshet eller commitment er Jayaratne, Himle og Chess (1991), Kalliath, O'Driscoll og Gillespie (1998), King og Sethi (1997), Leiter og Maslach (1988), Tan og Akhtar (1998) og Tsigilis, Koustelios og Togia (2004). Av øvrig begrepskritisk litteratur vil jeg først og fremst fremheve Enzmann (2005), Koeske og Koeske (1989), Kristensen et al. (2005), Moore (2000) og Shirom (1989; 2002).

Teoretiske modeller av utbrenthet

Schaufeli og Enzmann (1998) organiserer modeller av utbrenthet under individuelle, interpersonlige, organisasjonsmessige og samfunnsmessige tilnærminger.

Under individuelle tilnærminger nevnes 8 navn og modeller: Utbrenthet som et mislykket forsøk på å beholde ens eget idealiserte selvilde (Freudenberger & Richelson, 1980), utbrenthet som progressiv desillusjonering (Edelwich & Brodsky, 1980), utbrenthet som et mønster av feilaktige forventninger (Meier, 1983), utbrenthet som et forstyrret handlingsmønster (Burisch, 1989 1993), utbrenthet som tap av ressurser (Conservation Of Resources teori) (Hobfoll & Freedy, 1993; Hobfoll & Shirom, 1993), utbrenthet som er narsissistisk forstyrrelse (Fischer, 1983), utbrenthet som en ubalanse mellom bevisste og ubevisste funksjoner (Garden, 1985, 1987, 1988, 1989, 1991) og utbrenthet som en mislykket søken etter eksistensiell mening (Pines & Aronson, 1988; Pines, 1993). De samme 8 modellene inngår i en nyere oversikt (Schaufeli & Buunk, 2003).

Mange av forskerne som er nevnt i disse oversiktene har ikke skrevet noe om utbrenthet på 2000 - tallet. Dette gjelder for Freudenberger, Edelwich og Brodsky, Meier, Fischer og Garden. Burisch har skrevet en artikkel (Burisch, 2002). Representanter for individuelle tilnærminger til utbrenthet, som inngår i denne modelloversikten, og som har vært aktive

innen utbrenthetsfeltet det siste tiåret, er Pines, og Hobfoll og Shirom. Pines baserer sin modell på psykodynamisk, eksistensiell teori. Noen av de mest siterte referansene er Pines (2000a, 2000b, 2002, 2004) og Pines og Keinan (2005). Hobfoll og Shirom tar utgangspunkt i Conservation og Resources teori, som opprinnelig er en stressteori. De mest siterte referansene er bl.a. Halbesleben (2006), Hobfoll (2001), Neveu (2007), Shirom og Nirel (2006) og Wright og Hobfoll (2004).

En annen representant for en individuell tilnærming er Hallsten (Hallsten, 1993, 2005; Hallsten, Bellaagh, & Gustafsson, 2002; Hallsten, Josephson & Torgrén, 2005). Hallsten definerer utbrenthet som en form for depresjon. En tilsvarende idé finner man hos Freudenberg, som mange har kalt 'utbrenthetsbegrepets far' og som er blitt nevnt i utallige innledninger i utbrenthetsartikler, og hos Fischer. Felles for Freudenbergers, Fischers og Hallstens tilnærming er en tanke om betinget selvfølelse, et fokus på motivasjon knyttet til opprettholdelsen av selvet eller identiteten og en antakelse om at overinvolvering eller overinvestering fører til ufleksibel mestring. Antakelsen om overinvolvering som sentralt for utvikling av utbrenthet finnes man også i den såkalte Effort – Reward imbalance modellen, som er en generell stressmodell som også er blitt brukt som en modell i studier av utbrenthet. Se bl.a. Siegrist (2000, 2005) for en presentasjon av modellen. For empiriske studier, se bl.a. Bakker, Killmer, Siegrist og Schaufeli (2000), Bellingrath, Weigl og Kudielka, (2008) og Unterbrink et al. (2007).

Schaufeli og Enzmann nevner videre 5 modeller som de karakteriserer som interpersonlige tilnærminger: Utbrenthet som mangel på sosial kompetanse (Harrison, 1983), utbrenthet som emosjonell overbelastning (Maslach, 1982a, 1982b, 1993), utbrenthet som resultat av mangel på gjensidighet, utbrenthet som overført via emosjonell smitte (Buunk & Schaufeli, 1993) og utbrenthet som resultat av emosjonelt arbeid (Ashforth & Humphrey, 1993; Hochschild, 1983; Morris & Feldman, 1996).

Harrison tar i sin modell utgangspunkt i motivet om å være til hjelp for klienter og i betydningen av å utvikle "a sense of competence" i arbeidet, og han definerer utbrenthet som motpolen til opplevelsen av opplevd kompetanse og effektivitet. Ut fra det jeg er kjent med har ikke Harrison skrevet mer om dette i forhold til utbrenthet etter 1983. Et tilsvarende perspektiv finnes imidlertid hos Cherniss, som mener at 'The quest for competence' er et grunnleggende tema for den (nyutdannede) profesjonelle (Cherniss, 1980a) og som definerer

profesjonell self-efficacy som motpolen til utbrenthet (Cherniss, 1991; Cherniss, 1993).

Vektleggingen av opplevelsen av egen kompetanseutvikling og av mestring av de relasjonelle sidene ved arbeidet finner man også i litteraturen om profesjonell utvikling, bl.a. hos Orlinsky og Rønnestad (2005) og Rønnestad og Skovholt, 1991).

Maslachs modell av utbrenthet som et resultat av emosjonell overbelastning er helt sentral innen utbrenthetsfeltet ettersom denne modellen ligger bak Maslach Burnout Inventory (MBI). Schaufeli og Enzmann (1998) anslo i sin oppsummering at MBI var blitt brukt i 90 % av de empiriske studiene. På slutten av 90 tallet utvidet imidlertid Maslach sin modell til å bli en bredere forklaringsmodell, samtidig som utbrenthetsbegrepet ble redefinert til å være en motpol til jobbengasjement (Leiter & Maslach, 1999, 2005; Maslach & Leiter, 1997, 2005, 2008), med en tilsvarende utvikling av operasjonaliseringen av utbrenthet (Maslach et al., 1996). Denne utvidede forklaringsmodellen inngår også i oversikten til Schaufeli og Enzmann, men da under overskriften organisasjonsmessige tilnærminger og underoverskriften: 'Utbrenthet som et resultat av mismatch mellom person og jobb' (se avsnitt om organisasjonsmessige tilnærminger).

Modellen 'Utbrenthet som et resultat av mangel på gjensidighet' baserer seg på bl.a. på equity theory (Walster, 1978) og Schacters teori om behovet for sosial sammenlikning under stress (Schacter, 1959). Nyere artikler om utbrenthet basert på equity theory er bl.a. Bakker, Schaufeli, Sixma, Bosveld og Van Dierendonck (2000), Kop, Euwema og Schaufeli (1999), Taris, Peeters, Le Blanc, Schreurs og Schaufeli (2001) og van Dierendonck, Schaufeli og Buunk (2001). Nyere artikler om utbrenthet basert på sosial sammenlikning er bl.a. Buunk, Ybema, Gibbons og Ipenburg (2001) og Carmona, Buunk, Peiro, Rodriguez og Bravo (2006). Modellen 'Utbrenthet som emosjonell smitte' er basert på Hatfields teori emosjonell smitte (Hatfield, 1994). Nyere artikler om utbrenthet er basert på teori om emosjonell smitte er bl.a. Bakker og Schaufeli (2000) og Bakker, Schaufeli, Sixma og Bosveld (2001).

Da Schaufeli og Enzmann skrev sin oversikt hadde emotion work / emotional labor teori ennå ikke blitt eksplisitt knyttet til utbrenthet, men de påpekte at innfallsvinkelen kunne være relevant for utbrenthetsforskningen. I ettertid er det skrevet en rekke artikler om utbrenthet fra dette perspektivet, bl.a. av Brotheridge og Grandey (2002), Enzmann (2005), Erickson og Ritter (2001), Newman, Mastracci og Guy (2008), Panagopoulou, Montgomery og Benos

(2006), Zapf (2002), Zapf og Holz (2006) og Zapf, Seifert, Schmutte, Mertini og Holz, (2001).

Under kategorien organisasjonsmessige tilnæringer nevner Schaufeli og Enzmann tre: Utbrenthet som et 'realitetssjokk' (Cherniss, 1980a, 1980b; Cherniss, 1990; Cherniss, 1995), utbrenthet som en virulent prosess (fasemodellen) (Golembiewski & Munzenrider, 1988) og utbrenthet som en mismatch mellom person og jobb (Maslach & Leiter, 1997).

Cherniss har det siste tiåret fokusert mindre på utbrenthet spesielt og mer på emosjonell intelligens. En nyere studie har imidlertid testet et aspekt ved hans teori – karriereorientering som utgangspunkt for utbrenthet (Truchot, 2008).

Golembiewski har skrevet noen nyere artikler om utbrenthet (Golembiewski, 1999a, 1999b, 1999c; Golembiewski, Boudreau, Sun, & Luo, 1998), og fasemodellen er også testet i en nyere longitudinell studie (Taris, Le Blanc, Schaufeli, & Schreurs, 2005).

Maslach og Leiters person – jobb mismatch modell er den av de tre nevnte tilnærmingene som har generert flest publikasjoner i nyere tid. De mest siterte er bl.a. Leiter og Maslach (1999, 2004, 2005), Maslach (2000), Maslach og Leiter (2005,2008) og Schaufeli, Leiter og Maslach (2009).

En annen sentral modell, som ikke nevnes i oversikten til Schaufeli og Enzmann (1998), er Karaseks Jobb Krav – Kontroll modell, senere revidert til Krav – Kontroll – Sosial støtte modellen. Modellen regnes som den mest innflytelsesrike teorien innen jobbstress forskningen, og har dannet utgangspunkt for en lang rekke studier av jobbstress, og i senere tid også av utbrenthet. Se bl.a. Karasek 1979; 1990) for en presentasjon av modellene, og Doef og Maes, (1999) for en oversikt over empirisk forskning rundt det bredere fenomenet psykologisk velvære (well-being). Nyere publikasjoner som adresserer seg mer direkte mot utbrenthet er bl.a. de Jonge, Mulder og Nijhuis (1999), de Rijk, Le Blanc, Schaufeli og de Jonge (1998), Demerouti, Bakker, de Jonge, Janssen og Schaufeli (2001), Dollard, Winefield, Winefield og de Jonge (2000) og Jonge, Dollard, Dormann, Le Blanc og Houtman (2000).

En siste modell som heller ikke nevnes av Schaufeli og Enzmann (1998) er Job krav – Ressurs modellen. Modellen kom i 2001, og er spesielt utviklet for å forklare utbrenthet (Demerouti, Bakker, Nachreiner, et al., 2001). Som tidligere nevnt er det også utviklet et

utbrenthets mål på basis av denne modellen. Noen av de mest siterte referansene er her Bakker og Demerouti (2007), Bakker, Demerouti og Euwema (2005), Bakker, Demerouti og Verbeke (2004) og Schaufeli og Bakker (2004).

Under overskriften samfunnsmessige tilnærminger nevner Schaufeli og Enzmann tre perspektiv: utbrenthet som fremmedgjøring (Karger, 1981), utbrenthet som diskrepans mellom overflate - og latente funksjoner i organisasjoner (Handy, 1988), utbrenthet som et kulturelt produkt (Meyerson, 1994). Nyere publikasjoner som kan plasseres under denne overskriften er Friberg (2006) og Wainwright (2002). Begge disse drøfter den sykdomsorienterte jobbstress – og utbrenthetsdiskursen gjennom en grunnlagskritikk av konstruksjonen av jobbstress –og utbrenthetsbegrepet, samtidig som de viser de sosiale, historiske og kulturelle betingelsene for konstruksjonen av fenomenene.

Empriske studier

Når det gjelder empiriske studier er omfanget stort. Jeg skal i det følgende kun referere til metastudier, og anbefaler så leseren å bruke disse som utgangspunkt for videre litteratursøk. Mange av referansene som er nevnt i tidligere avsnitt under teoretiske modeller av utbrenthet er også empiriske studier med utgangspunkt i modellene. Hovedresultater fra den empiriske forskningen finner man også i mange oversiktsartikler (se tidligere avsnitt). Det finnes et begrenset antall metastudier. Det finnes en om betydningen av alder og arbeidserfaring (Brewer & Shapard, 2004), en om betydningen av ulike aspekter ved personligheten (Alarcon, Eschleman, & Bowling, 2009), en om situasjonelle og organisasjonsmessige faktorer (Lee & Ashforth, 1996), og som tidligere nevnt en om dimensjonaliteten i den mest innflytelsesrike operasjonaliseringen av utbrenthet, MBI (Worley, et al., 2008). I tillegg finnes det noen få metastudier rettet mot spesifikke yrkesgrupper, bl.a. mot psykiatriske sykepleiere (Melchior, Bours, Schmitz, & Wittich, 1997) og mot spesial pedagoger (Edmonson & Thompson, 2000). Det henvises ellers til biblioteket (lenken på s. 2) for egne søk etter empiriske studier. Her kan man også lete etter studier rettet mot spesifikke profesjoner eller yrkesgrupper.

Litteraturliste

- Ahola, K., Honkonen, T., Isometsa, E., Kalimo, R., Nykyri, E., Aromaa, A., et al. (2005). The relationship between job-related burnout and depressive disorders-results from the Finnish Health 2000 Study. *Journal of Affective Disorders, 88*(1), 55-62.
- Alarcon, G., Eschleman, K. J., & Bowling, N. A. (2009). Relationships between personality variables and burnout: A meta-analysis. *Work & Stress, 23*(3), 244-263.
- American Psychiatric Association Library. (1982). *Burnout: a bibliography / prepared for the Hospital & Community Psychiatry Service* Washington D.C.: Hospital & Community Psychiatry Service.
- Antoniou, A.-S. G., & Cooper, C. L. (2005). *Research companion to organizational health psychology*. Cheltenham: Elgar.
- Ashforth, B. E., & Humphrey, R. H. (1993). Emotional labor in service roles - the influence of identity. *Academy of Management Review, 18*(1), 88-115.
- Ashkanasy, N. M., & Cooper, C. L. (2008). *Research companion to emotion in organizations*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Bakker, A., & Leiter, M. (2010). *Work engagement: a handbook of essential theory and research*: Psychology Press.
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2007). The Job Demands-Resources model: State of the art. *Journal of Managerial Psychology, 22*(3), 309-328.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., & Euwema, M. C. (2005). Job resources buffer the impact of job demands on burnout. *Journal of Occupational Health Psychology, 10*(2), 170-180.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., & Verbeke, W. (2004). Using the job demands-resources model to predict burnout and performance. *Human Resource Management, 43*(1), 83-104.
- Bakker, A. B., Killmer, C. H., Siegrist, J., & Schaufeli, W. B. (2000). Effort-reward imbalance and burnout among nurses. *Journal of Advanced Nursing, 31*(4), 884-891.
- Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B. (2000). Burnout contagion processes among teachers. *Journal of Applied Social Psychology, 30*(11), 2289-2308.
- Bakker, A. B., Schaufeli, W. B., Demerouti, E., Janssen, P. P. M., Van der Hulst, R., & Brouwer, J. (2000). Using equity theory to examine the difference between burnout and depression. *Anxiety Stress and Coping, 13*(3), 247-268.
- Bakker, A. B., Schaufeli, W. B., Sixma, H. J., & Bosveld, W. (2001). Burnout contagion among general practitioners. *Journal of Social and Clinical Psychology, 20*(1), 82-98.
- Bakker, A. B., Schaufeli, W. B., Sixma, H. J., Bosveld, W., & Van Dierendonck, D. (2000). Patient demands, lack of reciprocity, and burnout: A five-year longitudinal study among general practitioners. *Journal of Organizational Behavior, 21*(4), 425-441.
- Barling, J., & Cooper, C. L. (2008). *The SAGE handbook of organizational behavior*. Los Angeles: SAGE.
- Barling, J., Kelloway, E. K., & Frone, M. R. (2005). *Handbook of work stress*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Bellingrath, S., Weigl, T., & Kudielka, B. M. (2008). Cortisol dysregulation in school teachers in relation to burnout, vital exhaustion, and effort-reward-imbalance. *Biological Psychology, 78*(1), 104-113.
- Brenninkmeyer, V., Van Yperen, N. W., & Buunk, B. P. (2001). Burnout and depression are not identical twins: is decline of superiority a distinguishing feature? *Personality and Individual Differences, 30*(5), 873-880.
- Brewer, E. W., & Shapard, L. (2004). Employee Burnout: A Meta-Analysis of the Relationship Between Age or Years of Experience. *Human Resource Development Review, 3*(2), 102-123.
- Brotheridge, C. M., & Grandey, A. A. (2002). Emotional labor and burnout: Comparing two perspectives of "people work". *Journal of Vocational Behavior, 60*(1), 17-39.
- Burisch, M. (1989). *Das Burnout-Syndrom: Theorie der inneren Erschöpfung*. Berlin: Springer.
- Burisch, M. (1993). *In search of theory: Some ruminations on the nature and etiology of burnout*. Philadelphia, PA: Taylor & Francis.

- Burisch, M. (2002). A longitudinal study of burnout: the relative importance of dispositions and experiences. *Work and Stress, 16*(1), 1-17.
- Burke, R. J., & Richardsen, A. M. (2001). Psychological burnout in organizations: Research and intervention. In R. Golembiewski (Ed.), *Handbook of organizational behavior (2nd. ed, rev. ed and, exp.ed.)*. (pp. (pp. 327-363). xi, 805). New York, NY: Marcel Dekker.
- Buunk, B. P., & Schaufeli, W. B. (1993). Burnout: A perspective from social comparison theory. In W. Schaufeli, C. Maslach & T. Marek (Eds.), *Professional burnout: Recent developments in theory and research* (pp. pp. 53-69). Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Buunk, B. P., Ybema, J. F., Gibbons, F. X., & Ipenburg, M. (2001). The affective consequences of social comparison as related to professional burnout and social comparison orientation. *European Journal of Social Psychology, 31*(4), 337-351.
- Carmona, C., Buunk, A. P., Peiro, J. M., Rodriguez, I., & Bravo, M. J. (2006). Do social comparison and coping styles play a role in the development of burnout? Cross-sectional and longitudinal findings. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 79*, 85-99.
- Cartwright, S., & Cooper, C. L. (2009). *The Oxford Handbook of Organizational Well - being*. Oxford: Oxford University Press.
- Cherniss, C. (1980a). *Professional burnout in human service organizations*. New York: Praeger.
- Cherniss, C. (1980b). *Staff burnout: job stress in the human services*. Beverly Hills, Calif.: Sage.
- Cherniss, C. (1990). Recovery from burnout: Results of a 10 year follow - up study. *Journal of Health and Human Resources Administration, 13*, 132 - 154.
- Cherniss, C. (1991). Career commitment in human service professionals. A biographical study. *Human relations, 44*, 419 - 437.
- Cherniss, C. (1993). Role of professional self-efficacy in the etiology and amelioration of burnout *Professional burnout: Recent developments in theory and research*. (pp. 135 -149). Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Cherniss, C. (1995). *Beyond burnout: helping teachers, nurses, therapists, and lawyers recover from stress and disillusionment*. New York: Routledge.
- Cohen, A. (2003). *Multiple commitments in the workplace: an integrative approach*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Cooper, C. L. (2000). *Theories of organizational stress*. Oxford: Oxford University Press.
- Cooper, C. L. (2005). *Handbook of stress medicine and health*. Boca Raton: CRC Press.
- Cooper, C. L., Quick, J. A., & Schabracq, M. J. (2009). *Work and health psychology: the handbook*. London: Wiley.
- Cordes, C. L., & Dougherty, T. W. (1993). A Review and an Integration of Research on Job Burnout. *Academy of Management Review, 18*(4), 621-656.
- Cox, T., Tisserand, M., & Taris, T. (2005). The conceptualization and measurement of burnout: Questions and directions. *Work and Stress, 19*(3), 187-191.
- Crandall, R., & Perrewe, P. L. (1995). *Occupational stress: a handbook*. Washington, D.C.: Taylor & Francis.
- de Jonge, J., Mulder, M. J. G. P., & Nijhuis, F. J. N. (1999). The incorporation of different demand concepts in the job demand-control model: effects on health care professionals. [doi: DOI: 10.1016/S0277-9536(98)00429-8]. *Social Science & Medicine, 48*(9), 1149-1160.
- de Rijk, A. E., Le Blanc, P. M., Schaufeli, W. B., & de Jonge, J. (1998). Active coping and need for control as moderators of the job demand-control model: Effects on burnout. *Journal of Occupational and Organizational Psychology, 71*, 1-18.
- Demerouti, E., Bakker, A. B., de Jonge, J., Janssen, P. P. M., & Schaufeli, W. B. (2001). Burnout and engagement at work as a function of demands and control. *Scandinavian Journal of Work Environment & Health, 27*(4), 279-286.
- Demerouti, E., Bakker, A. B., Nachreiner, F., & Schaufeli, W. B. (2001). The job demands-resources model of burnout. *Journal of Applied Psychology, 86*(3), 499-512.

- Demerouti, E., Bakker, A. B., Vardakou, I., & Kantas, A. (2003). The convergent validity of two burnout instruments - A multitrait-multimethod analysis. *European Journal of Psychological Assessment, 19*(1), 12-23.
- Demerouti, E., & Halbesleben, J. (2008). The Oldenburg Burnout Inventory: A good alternative to measure burnout (and engagement). In J. Halbesleben (Ed.), *Handbook of stress and burnout in health care* (pp. 65-79). New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Doef, M. v. d., & Maes, S. (1999). The Job Demand-Control (-Support) Model and psychological well-being: a review of 20 years of empirical research. *Work & Stress, 13*(2), 87-114.
- Dollard, M. F., Winefield, H. R., Winefield, A. H., & de Jonge, J. (2000). Psychosocial job strain and productivity in human service workers: A test of the demand--control--support model. [Article]. *Journal of Occupational & Organizational Psychology, 73*(4), 501-510.
- Edelwich, J., & Brodsky, A. (1980). *Burn-out: stages of disillusionment in the helping professions*. London: Human Sciences Press.
- Edmonson, S. L., & Thompson, D. P. (2000). *Burnout among Special Educators: A Meta-Analysis*.
- Enzmann, D. (2005). Burnout and emotions: An underresearched issue in search of a theory. In A.-S. G. Antoniou & C. L. Cooper (Eds.), *Research companion to organizational health psychology*. (pp. 495-502). Northampton, MA, US: Edward Elgar Publishing.
- Erickson, R. J., & Ritter, C. (2001). Emotional labor, burnout, and inauthenticity: Does gender matter? *Social Psychology Quarterly, 64*(2), 146-163.
- Fischer, H. J. (1983). A psychoanalytic view of burnout. In B. A. Farber (Ed.), *Stress and Burnout in the Human Service Professions* (pp. 40-45). New York: Pergamon.
- Freudenberger, H., & Richelson, G. (1980). *Burn-out: the high cost of high achievement*. Garden City: Doubleday.
- Friberg, T. (2006). *Diagnosing burn-out: an anthropological study of a social concept in Sweden*. Lund University, Lund.
- Garden, A. M. (1985). The effect of Jungian type on burnout. *Journal of Psychological Type, 10*, 3-10.
- Garden, A. M. (1987). Depersonalization - a Valid Dimension of Burnout. *Human Relations, 40*(9), 545-560.
- Garden, A. M. (1988). Jungian type, occupation and burnout: An elaboration of an earlier study. *Research in Psychological Type, 14*, 2-14.
- Garden, A. M. (1989). Burnout - the Effect of Psychological Type on Research Findings. *Journal of Occupational Psychology, 62*(3), 223-234.
- Garden, A. M. (1991). The Purpose of Burnout - a Jungian Interpretation. *Journal of Social Behavior and Personality, 6*(7), 73-93.
- Glass, D. C., & Mcknight, J. D. (1996). Perceived control, depressive symptomatology, and professional burnout: A review of the evidence. *Psychology & Health, 11*(1), 23-48.
- Golembiewski, R. T. (1999a). Next stage of burnout research and applications. *Psychological Reports, 84*(2), 443-446.
- Golembiewski, R. T. (1999b). Perspectives on psychological burnout, VII, Part 4: Replications in overseas populations--a symposium. *Journal Of Health And Human Services Administration, 22*(1), 3-6.
- Golembiewski, R. T. (1999c). The phase model of burnout: conceptual, theoretical, and practical issues. *Journal Of Health And Human Services Administration, 21*(4), 490-501.
- Golembiewski, R. T. (2001). *Handbook of organizational behavior*. New York: Marcel Dekker.
- Golembiewski, R. T., Boudreau, R. A., Sun, B. C., & Luo, H. P. (1998). Estimates of burnout in public agencies: Worldwide, how many employees have which degrees of burnout, and with what consequences? *Public Administration Review, 58*(1), 59-65.
- Golembiewski, R. T., & Munzenrider, R. F. (1988). *Phases of burnout: developments in concepts and applications*. New York: Praeger.

- Hakanen, J. J., Schaufeli, W. B., & Ahola, K. (2008). The Job Demands-Resources model: A three-year cross-lagged study of burnout, depression, commitment, and work engagement. *Work and Stress*, 22(3), 224-241.
- Halbesleben, J. R. B. (2006). Sources of social support and burnout: A meta-analytic test of the conservation of resources model. *Journal of Applied Psychology*, 91(5), 1134-1145.
- Halbesleben, J. R. B., & Buckley, M. R. (2004). Burnout in organizational life. *Journal of Management*, 30(6), 859-879.
- Halbesleben, J. R. B., & Demerouti, E. (2005). The construct validity of an alternative measure of burnout: Investigating the English translation of the Oldenburg Burnout Inventory. *Work and Stress*, 19(3), 208-220.
- Hallsten, L. (1993). Burning out: a framework. In W. B. Schaufeli, C. Maslach & T. Marek (Eds.), *Professional burnout. Recent developments in theory and research*. Philadelphia: Taylor & Francis.
- Hallsten, L. (2005). *Burnout and wornout: Concepts and data from a national survey*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Hallsten, L., Bellaagh, K., & Gustafsson, K. (2002). *Utbränning i Sverige: en populationsstudie*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Hallsten, L., Josephson, M., & Torgén, M. (2005). *Performance-based self-esteem: a driving force in burnout processes and its assessment*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.
- Handy, J. A. (1988). Theoretical and Methodological Problems within Occupational Stress and Burnout Research. *Human Relations*, 41(5), 351-369.
- Harrison, W. D. (1983). A social competence model of burnout. In B. A. Farber (Ed.), *Stress and Burnout in the Human Service Profession* (pp. 29-39). New Your: Pergamon.
- Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist*, 44(3), 513-524.
- Hobfoll, S. E. (2001). The influence of culture, community, and the nested-self in the stress process: Advancing Conservation of Resources theory. *Applied Psychology: An International Review*, 50(3), 337-370.
- Hobfoll, S. E., & Freedy, J. (1993). Conservation of resources: A general stress theory applied to burnout. In W. Schaufeli, C. Maslach & M. J. Schabracq (Eds.), *Professional burnout: Recent developments in theory and research* (pp. 115-133). Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Hobfoll, S. E., & Shirom, A. (1993). Stress and burnout in the workplace: Conservation of resources. In R. Golembiewski (Ed.), *Handbook of Organizational behavior* (pp. pp. 41-60). New York: M. Dekker.
- Hobfoll, S. E., & Shirom, A. (2001). Conservation of resources theory: Applications to stress and management. In R. Golembiewski (Ed.), *Handbook of organizational behavior*. New York: M. Dekker.
- Hochschild, A. R. (1983). *The managed heart: commercialization of human feeling*. Berkeley: University of California Press.
- Iacovides, A., Fountoulakis, K. N., Kaprinis, S., & Kaprinis, G. (2003). The relationship between job stress, burnout and clinical depression. *Journal of Affective Disorders*, 75(3), 209-221.
- Jayarathne, S., Himle, D. P., & Chess, W. A. (1991). Job satisfaction and burnout: Is there a difference? *Journal of Applied Social Sciences*, 15(2), 245-262.
- Jonge, J. d., Dollard, M. F., Dormann, C., Le Blanc, P. M., & Houtman, I. L. (2000). The Demand-Control Model: Specific demands, specific control, and well-defined groups. *International Journal of Stress Management*, 7(4), 269-287.
- Kalliath, T. J., O'Driscoll, M. P., & Gillespie, D. F. (1998). Research note - The relationship between burnout and organizational commitment in two samples of health professionals. *Work and Stress*, 12(2), 179-185.

- Karasek, R. (1990). *Healthy work: stress, productivity, and the reconstruction of working life*. [New York]: Basic Books.
- Karasek, R. A., Jr. (1979). Job Demands, Job Decision Latitude, and Mental Strain: Implications for Job Redesign. *Administrative Science Quarterly*, 24(2), 285-308.
- Karger, H. J. (1981). Burnout as alienation. *Social service review*, 55, 270 - 283.
- Kilpatrick, A. O. (1989). Burnout correlates and validity of research designs in a large panel of studies. *Journal of Health & Human Resources Administration*, 12, 25-45.
- King, R. C., & Sethi, V. (1997). The moderating effect of organizational commitment on burnout in information systems professionals. *European Journal of Information Systems*, 6(2), 86-96.
- Kleiber, D., & Enzmann, D. (1990). *Burnout: Eine internationale Bibliographie - An international bibliography*. Göttingen: Verlag für Psychologie Dr C.J. Hogrefe.
- Koeske, G. F., & Koeske, R. D. (1989). Construct-Validity of the Maslach Burnout Inventory - a Critical-Review and Reconceptualization. *Journal of Applied Behavioral Science*, 25(2), 131-144.
- Kop, N., Euwema, M., & Schaufeli, W. (1999). Burnout, job stress and violent behaviour among Dutch police officers. *Work and Stress*, 13(4), 326-340.
- Kristensen, T. S., Borritz, M., Villadsen, E., & Christensen, K. B. (2005). The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout. *Work and Stress*, 19(3), 192-207.
- Langan-Fox, J., Cooper, C. L., & Klimoski, R. J. (2007). *Research companion to the dysfunctional workplace: management challenges and symptoms*. Cheltenham: Elgar.
- Lee, R. T., & Ashforth, B. E. (1996). A meta-analytic examination of the correlates of the three dimensions of job burnout. *Journal of Applied Psychology*, 81(2), 123-133.
- Leiter, M., & Maslach, C. (2004). Areas of worklife: a structured approach to organizational predictors of job burnout. In P. L. Perrewe & D. C. Ganster (Eds.), *Research in occupational stress and well being (Vol. 3)*. Oxford: Elsevier.
- Leiter, M. P., & Durup, J. (1994). The Discriminant Validity of Burnout and Depression - a Confirmatory Factor-Analytic Study. *Anxiety Stress and Coping*, 7(4), 357-373.
- Leiter, M. P., & Maslach, C. (1988). The Impact of Interpersonal Environment on Burnout and Organizational Commitment. *Journal of Organizational Behavior*, 9(4), 297-308.
- Leiter, M. P., & Maslach, C. (1999). Six areas of worklife: a model of the organizational context of burnout. *Journal Of Health And Human Services Administration*, 21(4), 472-489.
- Leiter, M. P., & Maslach, C. (2005). A mediation model of job burnout. In A.-S. G. Antoniou & C. L. Cooper (Eds.), *Research companion to organizational health psychology* (pp. pp. 544-564). Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Lubin, B., Robinson, A. J., & Sailors, J. R. (1992). Burnout in organizations: A bibliography of the literature, 1980 through 1991. *Organization Development Journal*, 10(2), 66-90.
- Maslach, C. (1982a). Burnout: a social psychological analysis. In J. W. Jones (Ed.), *The burnout syndrome. Current research, theory and interventions* (pp. 31-53). Park Ridge, Illinois: London House Press.
- Maslach, C. (1982b). *Burnout: the cost of caring*. New York: Prentice Hall.
- Maslach, C. (1993). Burnout: A multidimensional perspective. In C. Maslach, W. B. Schaufeli, C. Maslach & T. Marek (Eds.), *Professional burnout: Recent developments in theory and research*. (pp. 19-32). Philadelphia, PA, US: Taylor & Francis.
- Maslach, C. (2000). A multidimensional theory of burnout. In C. L. Cooper (Ed.), *Theories of organizational stress* (pp. 68-85). New York: Oxford University Press.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of occupational behaviour*, 2, 99-113.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1986). *Maslach Burnout Inventory. Manual (2nd ed.)*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (1996). *Maslach Burnout Inventory. (3rd ed.)*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

- Maslach, C., & Leiter, M. P. (1997). *The truth about burnout: How organizations cause personal stress and what to do about it*. San Francisco, CA, US: Jossey-Bass.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2005). Stress and burnout: the critical research. In G. L. Cooper (Ed.), *Handbook of stress medicine and health*. London: CRC Press.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology, 93*(3), 498-512.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology, 52*, 397-422.
- McJunkin, K. S. (2005). Community College Faculty Retention: Examining Burnout, Stress, and Job Satisfaction. UCLA Community College Bibliography. *Community College Journal of Research and Practice, 29*(1), 75-80.
- Meier, S. T. (1983). Toward a theory of burnout. *Human Relations, 36*(10), 899-910.
- Meier, S. T. (1984). The Construct Validity of Burnout. *Journal of Occupational Psychology, 57*(3), 211.
- Melchior, M. E., Bours, G. J., Schmitz, P., & Wittich, Y. (1997). Burnout in psychiatric nursing: a meta-analysis of related variables. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 4*(3), 193-201.
- Meyerson, D. E. (1994). Interpretations of Stress in Institutions - the Cultural Production of Ambiguity and Burnout. *Administrative Science Quarterly, 39*(4), 628-653.
- Miller, K., & Kobelski, P. (1982). *Burnout: A Multidisciplinary Bibliography* Monticello, IL: Vance Bibliographies.
- Moore, J. E. (2000). Why is this happening? A causal attribution approach to work exhaustion consequences. *Academy of Management Review, 25*(2), 335-349.
- Morris, J. A., & Feldman, D. C. (1996). The dimensions, antecedents, and consequences of emotional labor. *Academy of Management Review, 21*(4), 986-1010.
- Morrow, P. C. (1993). *The theory and measurement of work commitment*. Greenwich, Conn.: JAI Press.
- Nardone, G. (1988). Annotated bibliography on burnout. *Bollettino di Psicologia Applicata No, 187*, 83-102.
- National Library of Australia, e. (1981). *Occasional bibliography No. 3. Occupational Stress and Burnout. A select reading list*. Canberra: National Library of Australia.
- Neveu, J. P. (2007). Jailed resources: Conservation of resources theory as applied to burnout among prison guards. *Journal of Organizational Behavior, 28*(1), 21-42.
- Newman, M. A., Mastracci, S. H., & Guy, M. E. (2008). *Emotional Labor, Putting the Service in Public Service* M.E. Sharpe.
- Orlinsky, D. E., & Rønnestad, M. H. (2005). *How psychotherapists develop: a study of therapeutic work and professional growth*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Panagopoulou, E., Montgomery, A., & Benos, A. (2006). Burnout in internal medicine physicians: Differences between residents and specialists. *European Journal of Internal Medicine, 17*(3), 195-200.
- Perlman, B., & Hartman, E. A. (1982). Burnout: Summary and Future Research.
- Perrewe, P. L., & Ganster, D. C. (2006). *Employee health, coping and methodologies*. Amsterdam: Elsevier.
- Pines, & Aronson. (1988). *Career burnout: Causes and cures*. New York, NY: Free Press.
- Pines, Aronson, & Kafry. (1981). *Burnout: from tedium to personal growth*. New York: Free Press.
- Pines, A. (1993). Burnout: An existential perspective. In W. Schaufeli, C. Maslach & T. Marek (Eds.), *Professional burnout. Recent developments in theory and research* (pp. pp. 33-51). Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Pines, A. M. (2000a). Nurses' burnout: an existential psychodynamic perspective. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services, 38*(2), 23.
- Pines, A. M. (2000b). Treating career burnout: A psychodynamic existential perspective. *Journal of Clinical Psychology, 56*(5), 633-642.

- Pines, A. M. (2002). Teacher Burnout: a psychodynamic existential perspective. *Teachers & Teaching*, 8(2), 20p.
- Pines, A. M. (2004). Adult attachment styles and their relationship to burnout: A preliminary, cross-cultural investigation. *Work and Stress*, 18(1), 66-80.
- Pines, A. M., & Keinan, G. (2005). Stress and burnout: The significant difference. *Personality and Individual Differences*, 39(3), 625-635.
- Pletcher, P. T. (1987). *An Annotated Bibliography of Current Literature Dealing with Teacher Stress and Burnout: Causes, Effects, and Management*.
- Read, K. E. (1987). *An Annotated Bibliography Concerning Teacher Stress and Burnout: Causes and Management Techniques*.
- Riggat, T. F. (1985). *Stress burnout: an annotated bibliography*. Carbondale, Ill.: Southern Illinois University Press.
- Riggat, T. F., & Beardsley, M. (1983). *Stress-Burnout: A Bibliography. 1000+ References*.
- Rønnestad, M. H., & Skovholt, T. M. (1991). En modell for profesjonell utvikling og stagnasjon hos terapeuter og rådgivere. *Tidsskrift For Norsk Psykologforening* 28, 555-567.
- Schabracq, M. J., Winnubst, J. A. M., & Cooper, C. L. (2003). *The Handbook of work and health psychology*. Chichester: Wiley.
- Schacter, S. (1959). *The psychology of affiliation*. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior*, 25(3), 293-315.
- Schaufeli, W. B., & Buunk, B. P. (2003). Burnout: An overview of 25 years of research and theorizing. In S. M. J., J. A. M. Winnubst & C. L. Cooper (Eds.), *The handbook of work and health psychology* (2nd ed., pp. 383-428): West Sussex: John Wiley & sons LTD.
- Schaufeli, W. B., & Enzmann, D. (1998). *The burnout companion to study and practice: a critical analysis*. London: Taylor & Francis.
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P., & Maslach, C. (2009). Burnout: 35 years of research and practice. *Career Development International*, 14(3), 204-220.
- Schaufeli, W. B., Maslach, C., & Marek, T. (1993). *Professional burnout: Recent developments in theory and research*. Philadelphia, PA: Taylor & Francis.
- Schaufeli, W. B., & Taris, T. W. (2005). The conceptualization and measurement of burnout: Common ground and worlds apart. *Work and Stress*, 19(3), 256-262.
- Shirom, A. (1989). Burnout in work organizations *International review of industrial and organizational psychology* (pp. 25-48). Oxford, England: John Wiley & Sons.
- Shirom, A. (2002). Job-related burnout: A review. In J. C. Quick & L. Tetrick (Eds.), *Handbook of occupational health psychology* (pp. 245-264). Washington, DC: American Psychological Association.
- Shirom, A. (2005). Reflections on the study of burnout. *Work and Stress*, 19(3), 263-270.
- Shirom, A., & Ezrachi, Y. (2003). On the discriminant validity of burnout, depression and anxiety: A re-examination of the burnout measure. *Anxiety Stress and Coping*, 16(1), 83-97.
- Shirom, A., & Melamed, S. (2006). A comparison of the construct validity of two burnout measures in two groups of professionals. *International Journal of Stress Management*, 13(2), 176-200.
- Shirom, A., & Nirel, N. (2006). Overload, autonomy, and burnout as predictors of physicians' quality of care. *Journal of Occupational Health Psychology*, 11(4), 328-342.
- Siegrist, J. (2000). Adverse effects of effort-reward imbalance at work: theory, Empirical support, and implications for prevention. In C. L. Cooper (Ed.), *Theories of organizational stress* (pp. 190-204). New York: Oxford University Press.
- Siegrist, J. (2005). The effects of effort-reward imbalance at work on health. In A. Antoniou & C. L. Cooper (Eds.), *Research companion to organizational health psychology* (pp. 430-440). Cheltenham: Edward Elgar.

- Tan, D. S., & Akhtar, S. (1998). Organizational commitment and experienced burnout: An exploratory study from a Chinese cultural perspective. *International Journal of Organizational Analysis*, 6(4), 310-333.
- Taris, T. W., Le Blanc, P. M., Schaufeli, W. B., & Schreurs, P. J. G. (2005). Are there causal relationships between the dimensions of the Maslach Burnout Inventory? A review and two longitudinal tests. *Work and Stress*, 19(3), 238-255.
- Taris, T. W., Peeters, M. C., Le Blanc, P. M., Schreurs, P. J., & Schaufeli, W. B. (2001). From inequity to burnout: The role of job stress. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(4), 303-323.
- Truchot, D. (2008). Career Orientation and Burnout in French General Practitioners. *Psychological Reports*, 103(3), 875-881.
- Tsigilis, N., Koustelios, A., & Togia, A. (2004). Multivariate relationship and discriminant validity between job satisfaction and burnout. *Journal of Managerial Psychology*, 19(7), 666-675.
- Unterbrink, T., Hack, A., Pfeifer, R., Buhl-Griesshaber, V., Muller, U., Wesche, H., et al. (2007). Burnout and effort-reward-imbalance in a sample of 949 German teachers. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 80(5), 433-441.
- van Dierendonck, D., Schaufeli, W. B., & Buunk, B. P. (2001). Burnout and inequity among human service professionals: a longitudinal study. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(1), 43-52.
- Wainwright, D. (2002). *Work stress: the making of a modern epidemic*. Buckingham: Open University Press.
- Walster, E. H. (1978). *Equity: theory and research*. Boston: Allyn and Bacon.
- Worley, J. A., Vassar, M., Wheeler, D. L., & Barnes, L. L. B. (2008). Factor structure of scores from the Maslach Burnout Inventory - A review and meta-analysis of 45 exploratory and confirmatory factor-analytic studies. *Educational and Psychological Measurement*, 68(5), 797-823.
- Wright, T. A., & Hobfoll, S. E. (2004). Commitment, Psychological Well-Being and Job Performance: An Examination of Conservation of Resources (COR) Theory and Job Burnout. *Journal of Business and Management*, 9(4), 389.
- Zapf, D. (2002). Emotion work and psychological well-being: A review of the literature and some conceptual considerations. *Human Resource Management Review*, 12(2), 237-268.
- Zapf, D., & Holz, M. (2006). On the positive and negative effects of emotion work in organizations. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 15(1), 1-28.
- Zapf, D., Seifert, C., Schmutte, B., Mertini, H., & Holz, M. (2001). Emotion work and job stressors and their effects on burnout. *Psychology & Health*, 16(5), 527-545.